

۲۱۱ ۵۱۳۸

حقوق رقابت در عرصه مالکیت‌های فکری

جلد دوم

(سوءاستفاده از موفقیات مسلط، تمرکزات و ضمانت اجرای رقابتی)

دکتر ابراهیم رهبری

دکتر وحید حسن‌سنگانی

تهران

۱۳۹۸

سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه‌ها (سمت)

پژوهشکده تحقیق و توسعه علوم انسانی

سرشناسه: رهبری، ابراهیم، ۱۳۵۸-

عنوان و نام پدیدآور: حقوق رقابت در عرصه مالکیت‌های فکری / ابراهیم رهبری، وحید حسنی سنگانی.

مشخصات نشر: تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه‌ها (سمت)، پژوهشکده تحقیق و توسعه علوم انسانی، ۱۳۹۹.

مشخصات ظاهری: ۲ ج.

فروست: «سمت»؛ ۲۳۲۱، ۲۳۲۲. حقوق: ۱۲۸، ۱۲۹.

شابک: ۵- ۱۹۹۲-۶۰۰-۰۲-۹۷۸-۴۰۰۰۰ ریال (ج. ۱)

شابک: ۰- ۱۹۹۷-۶۰۰-۰۲-۹۷۸-۵۴۰۰۰ ریال (ج. ۲)

یادداشت: پشت جلد به انگلیسی: Ebrahim Rahbari, Vahid Hasani Sangani. Competition Law in the Realm of Intellectual Ownerships, Vol II. Misuse of Dominant Position, Concentrations and Competition Remedies.

داشت: جلد اول (دوازده، ۳۴۴ ص)، جلد دوم (دوازده، ۴۷۶ ص).

یادداشت: کتابنامه.

مدرجات: ج. ۱. مفاهیم، قواعد بنیادین و توافقات ضد رقابتی

مدرجات: ج. ۲. استفاده از موقعیت مسلط، تمرکز و ضمانت اجرای رقابتی

موضوع: حقوق رقابت، Competition Law*

موضوع: حقوق رقابت، ایران، *Iran - Competition Law

موضوع: مالکیت معنوی، حق بق بین الملل، (Intellectual Property (International Law)

شناسه افزوده: حسنی سنگانی، وحید، ۱۳۵۹-

شناسه افزوده: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه‌ها (سمت)، پژوهشکده تحقیق و توسعه علوم انسانی.

The Organization for Researching and Composing University Textbooks in the Humanities (SAMT), Institute for Research and Development in the Humanities.

رده‌بندی کنگره: ۱۳۹۹ ۸۰۱

رده‌بندی دیویی: ۳۰۶/۳

شماره کتابشناسی ملی: ۶۱۰۴۲۶۶

سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه‌ها (سمت)

پژوهشکده تحقیق و توسعه علوم انسانی

حقوق رقابت در عرصه مالکیت‌های فکری (جلد دوم): شروع استفاده از موقعیت مسلط،

تمرکز و ضمانت اجرای رقابتی

دکتر ابراهیم رهبری (عضو هیئت علمی دانشگاه شهید بهشتی) و دکتر وحید حسنی سنگانی

(عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد اسلام‌شهر)

ویراستار: نسیم ترهنده

چاپ اول: زمستان ۱۳۹۸

تعداد: ۵۰۰

حروفچینی و لیتوگرافی: سمت

چاپ و صحافی: چاپ و انتشارات دانشگاه پیام نور

قیمت: ۵۴۰۰۰ ریال. در این نوبت چاپ قیمت مذکور ثابت است و فروشندگان و عوامل

توزیع مجاز به تغییر آن نیستند.

نشانی ساختمان مرکزی: تهران، بزرگراه جلال آل احمد، غرب پل یادگار امام (ره)،

روبه‌روی پمپ گاز، کد پستی ۱۴۶۳۶، تلفن ۰۲-۴۴۲۴۶۲۵۰

www.samt.ac.ir

info@samt.ac.ir

@sazman_samt

هر شخص حقیقی یا حقوقی که تمام یا قسمتی از این اثر را بدون اجازه ناشر، نشر یا پخش یا عرضه یا تکثیر یا تجدید چاپ نماید، مورد پیگرد قانونی قرار خواهد گرفت.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
یازده	علائم اختصاری
۲	مقدمه
۵	فصل اول: سوء استفاده از موقعیت مسلط در گستره مالکیت های فکری
۵	مبحث اول: موازین شناختی سوء استفاده از موقعیت مسلط
۵	گفتار اول: شناخت موقعیت مسلط
۶	بند اول: تعریف موقعیت مسلط
۱۰	بند دوم: معیارها و روش های تشخیص موقعیت مسلط
۱۷	بند سوم: موقعیت مسلط جمعی
۱۷	گفتار دوم: سوء استفاده
۱۸	بند اول: تعریف سوء استفاده
۲۰	بند دوم: ملاک های تشخیص رفتارهای سوء استفاده آمیز
۲۲	بند سوم: دسته بندی های سوء استفاده
۲۵	گفتار سوم: قواعد کلی حقوق ایران در خصوص سوء استفاده از موقعیت مسلط
۲۵	بند اول: تعریف موقعیت مسلط
۲۶	بند دوم: ماده ۴۵ ق.ا.س.ک.ا و سوء استفاده از موقعیت مسلط
۲۹	بند سوم: شرایط تحقق اخلاف در رقابت در ماده ۴۵
۳۵	مبحث دوم: مصادیق سوء استفاده از موقعیت مسلط در حوزه مالکیت های فکری
۳۶	گفتار اول: امتناع یک جانبه از انجام معامله و اعطای لیسانس
۳۶	بند اول: مفهوم اصل عدم تکلیف به انجام معامله
۳۸	بند دوم: مفهوم امتناع یک جانبه از اعطای لیسانس اختراعات
۴۰	بند سوم: دکترین امکانات حیاتی مبنای موجهه مداخله رقابتی
۵۵	بند چهارم: امتناع از اعطای لیسانس سایر مصادیق دارایی های فکری
۶۴	بند پنجم: فناوری های استاندارد و تکلیف اعطای لیسانس

۶۹	بند ششم: سازمان‌های مدیریت جمعی کی‌رایت و الزامات اعطای لیسانس
۷۲	بند هفتم: حقوق ایران
۷۷	گفتار دوم: ترتیبات پیوندی و لیسانس بسته‌ای
۷۸	بند اول: مفهوم و اقسام ترتیبات پیوندی و بسته‌ای
۸۰	بند دوم: تأثیر ترتیبات پیوندی بر رقابت
۸۳	بند سوم: حقوق امریکا
۹۲	بند چهارم: حقوق اتحادیه اروپا
۹۷	بند پنجم: حقوق سایر کشورها
۹۸	بند ششم: لیسانس بسته‌ای
۱۰۲	بند هفتم: حقوق ایران
۱۰۵	گفتار سوم: قیمت گذاری تهاجمی
۱۰۵	بند اول: مفهوم قیمت گذاری تهاجمی
۱۰۶	بند دوم: رویکرد کلی نام‌های حقوقی در برابر قیمت گذاری تهاجمی
۱۰۹	بند سوم: قیمت گذاری تهاجمی در حوزه دارایی‌های فکری
۱۱۲	بند چهارم: حقوق ایران
۱۱۵	گفتار چهارم: قیمت گذاری خردکننده (ل‌کننده)
۱۱۵	بند اول: مفهوم قیمت خردکننده
۱۱۷	بند دوم: رویکرد کلی نظام‌های حقوقی در خصوص قیمت گذاری خردکننده
۱۲۱	بند سوم: قیمت گذاری خردکننده در قلمرو دارایی‌های فکری
۱۲۴	بند چهارم: حقوق ایران
۱۲۵	گفتار پنجم: معامله انحصاری
۱۲۵	بند اول: مفهوم معامله انحصاری
۱۲۷	بند دوم: حقوق امریکا
۱۳۱	بند سوم: حقوق اتحادیه اروپا
۱۳۶	بند چهارم: حقوق سایر کشورها
۱۳۶	بند پنجم: حقوق ایران
۱۳۹	گفتار ششم: تخفیف وفاداری
۱۳۹	بند اول: مفهوم و اقسام تخفیف وفاداری
۱۴۱	بند دوم: پیامدهای تخفیف وفاداری برای فضای رقابت
۱۴۲	بند سوم: رویکرد کلی نظام‌های حقوقی نسبت به تخفیفات وفاداری
۱۴۷	بند چهارم: تخفیف وفادارانه در قلمرو مالکیت‌های فکری
۱۵۰	بند پنجم: حقوق ایران

۱۵۲	گفتار هفتم: قیمت گذاری تبعیض آمیز
۱۵۲	بند اول: مفهوم و انواع قیمت گذاری تبعیض آمیز
۱۵۵	بند دوم: رویکرد کلی نظام های حقوقی نسبت به تبعیض قیمتی
۱۵۹	بند سوم: تبعیض قیمتی در عرصه مالکیت های فکری
۱۷۱	بند چهارم: حقوق ایران
۱۷۴	گفتار هشتم: قیمت گذاری گراف
۱۷۴	بند اول: مفهوم قیمت گذاری گراف
۱۷۵	بند دوم: حالت های قیمت گذاری گراف در حیطه مالکیت های فکری
۱۷۹	بند سوم: دیدگاه نظام های حقوقی درباره قیمت گذاری گراف
۱۸۴	بند چهارم: حقوق ایران
۱۸۷	فصل دوم: تمرکزات در حیطه مالکیت های فکری
۱۸۸	مبحث اول: شناخت تمرکزات و سبب آن
۱۸۸	گفتار اول: ادغام و اقسام آن
۱۹۰	گفتار دوم: تملک یا تصاحب و انواع آن
۱۹۱	گفتار سوم: برخی اقسام سرمایه گذاری ها، تمرکز
۱۹۲	مبحث دوم: رویکرد کلی موازن رقابتی تمرکزات نسبت به مالکیت های فکری
۱۹۴	مبحث سوم: شاخص ها و عناصر ملحوظ در ارزیابی رقابت تمرکزات
۱۹۴	گفتار اول: معیار کلی ارزیابی
۱۹۴	بند اول: قواعد کلی ناظر به ادغام ها
۱۹۶	بند دوم: سیاست رقابتی واحد نسبت به ادغام و تملک
۱۹۷	بند سوم: تسری قواعد رقابتی ادغام ها به سایر اعمال
۱۹۸	گفتار دوم: مؤلفه های ملحوظ در روند ارزیابی تمرکزات
۱۹۸	بند اول: ابعاد بازار مرتبط و موقعیت بنگاه ها در آن
۲۰۵	بند دوم: میزان تمرکز در بازار و رقابت طرفین تمرکز یا یکدیگر
۲۰۹	بند سوم: ایجاد مانع ورودی و خطر محروم کنندگی رقبا
۲۱۵	بند چهارم: تأثیرات هماهنگ کننده تمرکزها
۲۱۶	بند پنجم: تأثیر تمرکزات بر فعالیت های تحقیق و توسعه
۲۱۹	بند ششم: سایر ملحوظات
۲۲۲	مبحث چهارم: موارد کارایی تمرکزات و عوامل خنثی کننده تبعات مخل رقابت
۲۲۲	گفتار اول: جایگاه تبعات مثبت و عوامل خنثی کننده در فرایند ارزیابی
۲۲۴	گفتار دوم: اقسام مزیت ها و موارد کارایی تمرکزات

- ۲۲۶ گفتار سوم: شرایط استناد به موارد کارایی تمرکزات
- ۲۲۸ مبحث پنجم: تحلیل و نقد ابعاد ارزیابی رقابتی تمرکزات
- ۲۲۸ گفتار اول: نگرشی به جنبه‌های اثرگذار رویه کنونی
- ۲۲۹ بند اول: نقش نوآوری و پیشرفت فناوریانه در ارزیابی نهایی تمرکزات
- ۲۳۱ بند دوم: موازنه کارایی پویا با تبعات قیمتی و تولیدی
- ۲۳۲ بند سوم: ملاحظات اثباتی
- ۲۳۳ گفتار دوم: عدم کفایت شاخص‌های موجود و لزوم بازنگری در آن‌ها
- ۲۳۳ بند اول: لزوم همگامی با تحولات و تغییر دیدگاه‌ها
- ۲۳۶ بند دوم: نبود یک قاعده کلی و ضرورت ژرف‌نگری در هر تمرکز خاص
- ۲۳۸ مبحث ششم: موازن حقوق ایران نسبت به تمرکزات متضمن مالکیت‌های فکری
- ۲۳۸ گفتار اول: موازن کلی ممنوعیت ادغام‌ها
- ۲۳۸ بند اول: اعمال رویه‌ها در جریان ادغام یا پس از نهایی شدن آن
- ۲۴۰ بند دوم: ملاحظات فنی
- ۲۴۰ بند سوم: ایجاد تمرکز سدی
- ۲۴۱ بند چهارم: ایجاد بنیاد کارکننده
- ۲۴۲ بند پنجم: ادغام‌های ایجاد یا تجدیدکننده موقعیت مسلط
- ۲۴۳ گفتار دوم: ادغام به منظور دستیابی به پیشرفت فنی
- ۲۴۶ گفتار سوم: تحلیل و نقد رویکرد موازن نسبت به ادغام‌های متضمن دارایی‌های فکری
- ۲۴۸ گفتار چهارم: وضعیت رقابتی تملک‌ها
- ۲۵۰ فصل سوم: ضمانت اجرای رقابتی
- ۲۵۰ مبحث اول: مراجع رقابتی
- ۲۵۲ گفتار اول: حقوق امریکا
- ۲۵۳ بند اول: تشکیلات مراجع رقابتی مختلف
- ۲۵۳ بند دوم: وظایف نهادهای رقابتی و تشریفات رسیدگی
- ۲۵۷ بند سوم: تقسیم امور بین مراجع رقابتی
- ۲۵۸ گفتار دوم: حقوق اتحادیه اروپا
- ۲۵۸ بند اول: ساختار و تشکیلات مرجع رقابتی
- ۲۵۹ بند دوم: وظایف و نحوه رسیدگی مرجع رقابتی
- ۲۶۱ گفتار سوم: نهادهای رقابتی در سایر کشورها
- ۲۶۱ بند اول: حقوق فرانسه
- ۲۶۲ بند دوم: حقوق انگلستان

۲۶۳	بند سوّم: حقوق چین
۲۶۴	بند چهارم: حقوق ژاپن
۲۶۴	مبحث دوّم: اهداف و اصول ناظر به ضمانت اجراهای رقابتی
۲۶۴	گفتار اوّل: اهداف
۲۶۶	گفتار دوّم: اصول ناظر به ضمانت اجراها
۲۶۶	بند اوّل: اصل مؤثر بودن
۲۶۷	بند دوّم: اصل تناسب
۲۶۹	بند سوّم: اصل رفتار یکسان
۲۶۹	بند چهارم: اصل بردارندگی
۲۷۰	بند پنجم: اصل قاطعیت و قطعیت قانونی
۲۷۱	مبحث سوّم: انواع ضمانت اجراهای رقابتی
۲۷۱	گفتار اوّل: تدابیر یا دستورهای وقت
۲۷۱	بند اوّل: کارکرد دستورهای رقابتی
۲۷۲	بند دوّم: شرایط صدور
۲۷۴	بند سوّم: فرایند رسیدگی و صدور تصمیم
۲۷۵	گفتار دوّم: بطلان اعمال مخل رقابت
۲۷۵	بند اوّل: کارکرد بطلان
۲۷۶	بند دوّم: آثار بطلان
۲۷۷	گفتار سوّم: تصمیمات التزامی
۲۷۷	بند اوّل: شناخت تصمیمات التزامی
۲۷۹	بند دوّم: مزایا و کارکرد
۲۸۲	بند سوّم: فرایند و تشریفات اتخاذ تصمیم التزامی
۲۸۹	بند چهارم: بازنگری در تصمیم التزامی و اعتراض به آن
۲۹۱	بند پنجم: ضمانت اجرای تحکف از التزامات
۲۹۲	گفتار چهارم: برنامه ارفاقی
۲۹۳	بند اوّل: مفهوم و کارکرد برنامه ارفاقی
۲۹۵	بند دوّم: قلمرو برنامه ارفاقی
۲۹۸	بند سوّم: انواع برنامه های ارفاقی
۳۰۴	بند چهارم: فرایند و تشریفات برنامه ارفاقی
۳۰۸	بند پنجم: ملاحظات و مسائل خاص برنامه ارفاقی
۳۱۰	گفتار پنجم: جریمه های مالی
۳۱۰	بند اوّل: جایگاه، ماهیت و کارکرد جریمه

مقدمه

حقوق رقابت در راستای وظایف نظارتی و کنترلی خود، با هر قسم اقدامی که محیط رقابتی بازار را متلاطم سازد، مقابله می‌کند. در گستره مالکیت‌های فکری، دارنده از حقوقی انحصاری برخوردار است که گاه برای وی قدرت بازاری به ارمغان می‌آورد و به ایجاد موقعیت ممتازی منجر می‌شود که ممکن است از آن سوءاستفاده شود. حقوق ضد انحصار سوءاستفاده از موقعیت مسلط را دنبال نمی‌تابد و به مدد هنجارهایی می‌کوشد تا اعمال یک‌جانبه بنگاه‌های قدرتمند را که با رابطه قرار دادن دارایی‌های فکری خود، قصد حذف رقبای، استثمار فعالان بازار و مصرف‌کنندگان و سهم دادن بازار به سمت مطلوبات خود را دارند، تحت قیودی نظام‌مند درآورد. سوءاستفاده از موقعیت مسلط در حوزه مالکیت‌های فکری واجد ابعاد خاص و پُرچالشی است و همواره زوایای جدیدی از آن هویدا شده که حقوق رقابت را برانگیخته است تا موازین عام خود ناظر به اعمال یک‌جانبه را همساز با تحولات پُرشتاب این عرصه، بازنگری کند و به طریقی به تحلیل رفتارهای بازاری، صاحبان حقوق فکری بپردازد که هم دامنه اقدامات محل رقابت فروکش کند و هم گزند ناروایی به حقوق انحصاری ناشی از آفرینش‌های فکری وارد نشود.

در بازارهای نوآوری و فناوری، اتحاد میان شرکت‌ها به شیوه‌های مختلف و با هدف دستیابی به دارایی‌های فکری، مسائل رقابتی غامضی به وجود می‌آورد. از این رو است که حوزه تمرکزات نیز تحت نظارت جدی حقوق رقابت قرار دارد که در پی آن است تا با کنترل پیشینی اتحادها قبل از نهایی شدن ادغام یا تملک و رصد گسترده اقدامات شرکت برآمده از تمرکز، مانع از شکل‌گیری ادغام‌ها و تملکاتی گردد که موجب کاهش چشمگیر رقابت می‌شوند یا مسیر رقابت مؤثر سایر کنش‌گران بازار را ناهموار می‌سازند. در بازارهای مالکیت‌های فکری، شاخص‌های ارزیابی رقابتی تمرکزات، تحت الشعاع مقتضیات خاص این گستره، به ویژه لزوم تداوم بخشی به فعالیت‌های نوآورانه قرار دارد که مستلزم اجرای متفاوت معیارهای مذکور است.